

DİLSEL TEMSİLLEŞTİRME ARACI OLARAK YÜKLEMLEME

Özgün KOŞANER*

Özet

Bir tümceyi anlamının birincil koşulu olan 'kim kime ne yaptı?' bilgisini belirleme işlemi, yani bir tümcenin ne tür bir olayı betimlediğinin, katılımcıların kimler olduğunun ve betimlenen olayda bu katılımcıların hangi rolü oynadığının ortaya konması için dilbilim kuramları ya dış dünyadaki olaylar yani hareket, oluş ve kılışları kodlayan eylemleri ya da olayların kendilerini sınıflandırma yoluna gitmişlerdir. Ancak bu çalışmalar, 19. yy. özne kavramlarına karşılık gelen ve her tümcede eşzamanlı olarak bulunan üç işlevsel boyuttan yalnızca birine odaklanmakta ve diğer boyutları göz ardı etmektedirler. Bu aşamada, söz konusu üç işlevsel boyutu birbirleri arasındaki etkileşimle birlikte kodlayan yükleme kavramını ele almak gerekmektedir. Yükleme olgusunu inceleyebilmek için ise, kuramsal çerçeve olarak bu üç işlevi bir arada ele alabilecek bir kuram seçmek zorunluluğu doğmaktadır. Bu çalışmada da, öncelikle 'kim kime ne yaptı' bilgisini temsilleştiren yapıların dilbilim kuramlarında nasıl çözümlendiği incelenecek daha sonra, yaygın dilbilim akımlarından farklı olarak İşlevsel Dilbilgisi çerçevesinde önerilen olay durumları yaklaşımı incelenecektir. Olay durumlarını dilsel olarak kodlayan yüklememeye ilişkin bilgi verildikten sonra ise, yüklememeyi her yönüyle inceleyebilecek bir kuram önerilecektir.

Anahtar Sözcükler: Yükleme, Olay Durumları, İşlevsel Dilbilgisi, İşlevsel Söylem Dilbilgisi

PREDICATION AS REPRESENTATION

Abstract

In the process of defining the information 'Who did what to whom', which is the first condition in apprehending a sentence, in other words defining the kind of the event the sentence describes, determining the participants in the event and designating the role that these participants take in the event, the theories of linguistics either tried to classify the events themselves or the verbs which encode an activity, a doing or a happening in some world. However, these studies overlook the functional dimensions, namely the meta-functions of language corresponding to three concepts of subject in the 19th century and existing in all sentences, and focus only one of these levels. In this respect, the concept of predication which designates the meta-functions of language with the interaction among them, should be investigated. In order to handle predication, a theoretical framework which can analyse these tree meta-functions together should be selected. In the study first a brief summary of the approaches to analyse the information 'who did what to whom' will be given; then differently from the mainstream linguistics, the concept of State-of-Affairs brought forward by Functional Grammar will be summarized. After a brief section on

* Arş. Gör. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dilbilim Bölümü.

predication which designates the State-of-Affairs, a new theoretical framework which can analyse predication in every aspect will be introduced.

Keywords: *Predication, State-of-Affairs, Functional Grammar, Functional Discourse Grammar.*

1. GİRİŞ

Göreceli olarak durağan bir dizge olan dil dizgesiyle, devingen ve açık uçlu olan dil kullanımı arasındaki gerilim dilbilim kuramlarının açıklamakta zorlandığı konuların başında gelmektedir. Bu gerilimin temelinde devingen bir dünyanın, durağan bir dizge yoluyla temsilştirilmesi süreci yatmaktadır. Bu temsilştirme sürecinin bir bölümü bilişsel bilim alanında çalışan araştırmacıları ilgilendirirken, dış dünyadaki olayların tümceler yoluyla temsilştirilmesi, yani tümcelerin oluşturulması ve anlamlandırılması ise, dilbilimcileri ilgilendirmektedir.

Bir tümceyi anlamamanın birincil koşulu, tümcenin iletği ‘kim kime ne yaptı?’ bilgisini belirlemektir. Başka bir deyişle, bir tümcenin ne tür bir olayı betimlediği, katılımcıların kimler olduğu ve betimlenen olayda bu katılımcıların hangi rolü oynadığı belirlenmelidir (Zhang, 2006; Gomez-Gonzalez, 2004). Böyle bir belirlemeyi yapabilmek için dilbilim kuramları ya dış dünyadaki olaylar yani hareket, oluş ve kılışları kodlayan eylemleri ya da olayların kendilerini sınıflandırma yoluna gitmişlerdir. Bu çalışmada öncelikle, ‘kim, kime ne yaptı’ sorusunu yanıtlamak için eylemler üzerine odaklanan çalışmalar irdelenecek; ilerleyen bölümlerde ise dilsel temsilştirilmeyi açıklamada daha yetkin olduğunu düşündüğümüz olaylar (Olay Durumları, Dik, 1978, 1989) ve bu olayları dilsel olarak kodlayan yüklemleme konusu ele alınacaktır. Son olarak da yüklemlemeyi ele alabilmek için nasıl bir kuramsal çerçeve kullanılması gerektiği tartışılacaktır.

2. ‘KİM KİME NE YAPTI?’: EYLEM VE KATILIMCI BİLGİSİ

Bir tümceyi anlamlandırabilmek için o tümcedeki ‘kim kime ne yaptı’ bilgisinin algılanması gerekmektedir. Bunun için de, o tümcede dış dünyadaki bir olaydaki hareket, oluş ve kılış kodlayan eylemle, o olaydaki katılımcıların bilinmesi zorunludur. Birçok tümcenin katılımcılarına ilişkin bilgi o tümcenin açık içeriğinden (sözcüklerden) elde edilebilmektedir. Ancak bu durum her tümce için geçerli değildir (Mauner ve Koenig, 1999: 178). Sezgisel bilgimizin parçası olan katılımcı bilgisi her zaman tümcenin yapısından çıkartılamayabilir:

- (1)
- a. ‘Sahibi gemiyi batırdı.’
 - b. ‘Gemi *sahibi tarafından* batırıldı.’
 - c. ‘Gemi batırıldı.’

(1a)’da ‘batırma’ olayının katılımcıları ‘batıran’ ve ‘batırılan’ üyelerine ilişkin bilgi tümcedeki sözcüklerden (yani ‘sahip’ ve ‘gemi’) elde edilebilmektedir. (1b) tümcesindeki yapı (1a)’dakinden farklı olsa da, tümcedeki sözcüklerden

katılımcı bilgisini elde etmek mümkündür. Ancak, 'batıran' katılımcı bilgisi (1c) tümcesinde açıkça ifade edilmese bile, bu katılımcı bilgisi tümce yorumlamasının bir parçası olmaya devam etmektedir. Mauner ve Koenig, tümcede açıkça ifade edilmeyen katılımcı bilgisinin elde edilebileceği iki olası kaynaktan söz etmektedirler. Bu kaynaklardan birincisi, özellikle eylemin sözlükçedeki temsilleştirmeleriyle ilişkilendirilen anlambilimsel üye yapıları (Fillmore, 1968), yani dilbilgisel kaynaklardır; ikincisi ise kavramsal şemalar (Rummelhart ve Ortony, 1977), betikler(Schank ve Abelson, 1977) ya da çerçeveler(Minsky, 1975) olarak durumsal bellekte saklanan bilgidir.

Tümcede açıkça ifade edilmeyen katılımcı bilgisinin elde edilebileceği birinci kaynak olan dilbilgisel kaynaklara ilişkin dilbilim kuramları ve ruhdilbilimsel çalışmaların temelini eylem, tümce yapısı ve tümce anlamı arasındaki ilişki oluşturmaktadır. Dilbilim kuramında, Fillmore (1965) ve Chomsky'den (1965) bu yana baskın görüş eylemin sözlüksel temsilleştirmesinin, eylemin gösterdiği olaydaki katılımcılara karşılık gelen üyelerin sayı ve türlerini tanımladığı (ya da yansıttığı) görüşüdür (Bencini ve Goldberg, 2000). Sözlükselci Yaklaşım olarak adlandırabileceğimiz bu yaklaşımda eylem, üye yapılarını belirleyen anlambilimsel ilişkiler bilgisini sağlamaktadır. Yani, eylem sözlükçede kodlanırken, eylemin gösterdiği olaydaki katılımcılarla eşleşen üyelerin sayısı ve türleri de sözlüksel kütükte depolanır ve tümce üretimi ve yorumlanması sırasında, eylemin diğer sözlüksel kütük bilgileriyle birlikte, üye sayısı ve türü bilgilerine de erişilir. Bu görüş tümce yorumlaması için en iyi öngörücünün, yani en çok bilgi taşıyan birimin eylem olduğunu ileri sürmektedir. Bu görüşe 'eylem-merkezli' görüş adı verilmektedir(Bencini ve Goldberg, 2000: 640).

Yönetme ve Bağlama (Chomsky, 1981) gibi sözdizim-temelli yaklaşımlar da, tematik rol kavramıyla ortaya çıkan anlambilimsel roller ve eylem-üye yapısını ele almaya çalışmışlardır. Ahrens'e göre, tematik rollere ilişkin bilginin eylemle birlikte sözlükçede saklandığı varsayılmaktadır ve sözlükçe de, sözdizimsel ve anlambilimsel dizgelerdeki kısıtlama ve kurallardan bağımsız olarak kabul edilmektedir (Ahrens, 2003).

Dilbilim kuramları içinde, sözlükselci bakış açısı sözdizimsel ve anlambilimsel bilginin eylemden yansıtıldığını ileri sürmektedir. (Levin, 1985; Levin ve Rappaport-Hovav, 1995; Rappaport ve Levin, 1988; Rappaport, Laughren ve Levin, 1987, 1993; Rappaport-Hovav ve Levin, 1998). Benzer biçimde, Bencini ve Goldberg de, tümcedeki sözcükler içinde tümcenin sözdizimine ve anlambilimine ilişkin en çok bilgiyi taşıyan birimin eylem olduğunu ileri sürmektedir(Bencini ve Goldberg, 2000:641). Çünkü eylemler işlemleyici için gerekli olan bilgiyi, yankategorileme çerçeveleri, üye yapıları ya da tematik roller olarak kodlarlar (Ahrens, 2003: 498). Eylem-merkezli görüş, aynı sözlüksel birimler ve farklı üye yapılarıyla kurulan tümceler arasındaki ilişkileri, sözlüksel kurallar ya da dönüşümler olarak ele almakta ve bu farklı tümceler arasında önemli anlamsal farklılıklar olmadığını ileri sürmektedir(Bencini ve Goldberg, 2000:641). Ancak, bu üye yapısı değişiklikleri dönüşümsel olarak kabul edilseler de, birçok dilbilimci (Anderson, 1971; Borkin, 1974; Fillmore, 1968; Partee, 1965;

Wierzbicka, 1988) bu üye yapısı düzenlenişlerinin dizgesel anlam farklılıklarına yol açtığını ileri sürmüşlerdir (Bencini ve Goldberg, 2000: 640).

(2)

- a. I brought a glass of water to Pat.
'Pat'e bir bardak su getirdim.'
- b. I brought Pat a glass of water.
'Pat'e bir bardak su getirdim.'

(3)

- a. I brought a glass of water to the table.
'Masaya bir bardak su getirdim.'
- b. * I brought the table a glass of water.
'Masaya bir bardak su getirdim.'

(2) ve (3) örneklerinde de görüldüğü gibi aynı eylem, aynı üye yapısı düzenlenişinde bile farklı sözlüksel birimlerle farklı etkileşime girebilmektedir. (2a-b) tümcelerinde işleyen Yönelme Durumu kayması olgusu, (3a-b) tümcelerinde işlememektedir. Eylemin katılımcılarından birini (alıcı) kodlayan sözlüksel birimlerdeki ('Pat' ve 'the table') değişiklik (2b)'deki tümcenin kabul edilemez olmasına yol açmaktadır.

Eylemlerin farklı üye yapılarında görünmelerini ve anlam farklılaşmalarını açıklamanın bir yolu, farklı soyut üye yapılarına belli anlamlar yüklemektir; yani üye yapılarını kendi başlarına dilsel birim olarak kabul etmektir. 'Yapılanmacı yaklaşım' olarak adlandırılan bu görüşe göre, üye yapısı örüntüleri, bir tümcenin genel anlamına doğrudan katkıda bulunmakta ve tümcenin anlamının oluşmasında, eylemin anlamıyla üye yapının anlamı işbölümü yapmaktadır. Bir başka deyişle, yapının anlamı, tek başına eylemin anlamında belirgin olmayan bir anlam özelliğini tümceye katmaktadır (Bencini ve Goldberg, 2000: 643):

(4) A

- a. Kim kicked the wall.
'Kim duvarı tekmeledi.'
- b. Kim kicked Pat the ball.
'Kim topu Pat'e tekmeledi.' (tekmeleyerek verdi)

(4)'teki tümcelerde yer alan 'kick' (tekmele-) eylemi 'aktarma' anlamı gerektirmemektedir. Yani bu eylem (4a)'daki gibi hiçbir aktarım anlamı olmadan kullanılabilir. Ancak, (4b)'deki gibi çift-geçişli bir yapıda, 'aktarma' anlamı ortaya çıkmaktadır; 'Kim' 'Pat' katılımcısına 'the ball' katılımcısını aktarmaktadır. (4b) tümcesinde üye yapısı, tümcenin genel anlamına 'aktarma' anlamını katmakta, 'kick' eylemi de, bu aktarma anlamının gerçekleşme biçimini göstermektedir (Bencini ve Goldberg, 2000:643). Yukarıdaki örnekte, eylemin tümce anlamını ortaya koymada kusursuz bir öngörücü olduğunu kabul eden eylem-merkezli yaklaşımların aksine, tümce anlamını öngörmeye üye yapısının da en az eylem kadar etkili olabileceği gözlenebilmektedir.

Tümcede açıkça ifade edilmeyen katılımcı bilgisinin elde edilebileceği birinci kaynak olan dilbilgisel kaynağın dışındaki diğer kaynak ise, kavramsal şemalar (Rummelhart ve Ortony, 1977), betikler (Schank ve Abelson, 1977) ya da çerçeveler (Minsky, 1975) olarak durumsal bellekte saklanan bilgidir. Bu görüşe göre, katılımcı bilgisi sözlüksel kaynaklardan değil, kavramsal olarak kodlanmış durumsal bilgiden (dünya bilgisi) elde edilmektedir (Mauner ve Koenig: 1999: 179). Sözdizim-temelli dilbilim kuramları, daha bilişsel bir bakış açısı gerektiren bu ikinci kaynağı değerlendirmeye almamaktadırlar. Bu kuramlar tümcedeki katılımcı bilgisinin elde edilebileceği tek kaynak olarak dilbilgisel birimleri (sözcükler ve biçimbirimler) kabul etmektedirler. Ancak, Goldberg'ın (1992, 1995) yapılanmacı yaklaşım çerçevesinde önerdiği 'Yapılanma Dilbilgisi', veri-çıkışlı¹ bilginin eylem tarafından, biliş-çıkışlı² bilginin ise üye-yapısı tarafından sağlandığını ileri sürmektedir (Ahrens, 2003: 499).

Yapılanmacı yaklaşıma göre, eylem tümce anlamına, veri-çıkışlı bilgi olan katılımcı rollerini katarken, üye yapısı da, biliş-çıkışlı bilgi olan kurucuları katmaktadır. Yani işlemleyici (dil kullanıcısı), tümcedeki eylemden elde ettiği veriyle katılımcıları işlemlemektedir. Bu katılımcıların, dış dünyada gerçekleşen olayda üstlendikleri rollere ilişkin bilgiyi, yani kurucu bilgisini ise, kendi dünya bilgilerinden elde etmekte ve bu iki bilgi türünü eşleştirmektedir. Örneğin 'kick' (tekmele-) eylemi tümce anlamı için 'tekmeleyen' ve 'tekmelenen' katılımcı rollerine ilişkin veriyi sağlamaktadır. Üye yapısı ise, 'Kılıcı' ve 'Etkilenen' üye rollerini tümce anlamına katmaktadır (Ahrens, 2003: 499).

Yapılanmacı yaklaşımın da gösterdiği gibi, bir tümcedeki 'kim kime ne yapıyor' bilgisinin yalnızca eylemlerden ve tümcedeki açık dilbilgisel birimlerden çıkartılması her tümce için geçerli olmamaktadır. 'Kim kime ne yapıyor' bilgisinin elde edilebilmesi için yalnızca veri-çıkışlı bilginin değil, biliş-çıkışlı bilginin de hesaba katılması gerekmektedir. Böyle bir eşleştirmeyi gösterebilecek ve açıklayacak bir dilsel yapı ve bu dilsel yapıyı temel alan bir kuramsal çerçeve arayışına girmeden önce, eylemler yerine olayları sınıflandırmaya çalışan araştırmaları da incelemekte yarar vardır.

3. OLAYLAR

Olaylar gerçek dünya olayları ve dilsel olaylar olarak iki farklı şekilde ele alınabilir. Dilsel olaylar gerçek dünyada olanların birer temsilleştirmesidir. Bu aşamada iki soru sorulabilir: Bu dilsel olayların temel birimleri nelerdir ve bu olaylar dilbilgisinin hangi bölümünde temsil edilmektedir? Bu soruları yanıtlamayı amaçlayan olay sınıflandırması çalışmalarının temeli, bütün olayları sınıflandırabilecek az sayıda olay türü tanımlamaktır. Ancak bu yöndeki araştırmalar açıklayıcı değil betimleyicidir: Olayların nasıl ya da nerede – sözlükçe, anlambilim ya da sözdizimi - temsilleştirildiğini açıklamazlar. Açıklayıcı

¹ Bottom-up process

² Top-down process

olmasa bile, sınıflandırma araştırmaları, en azından temsilştirilmesi gereken olayların temel özelliklerini saptamış ve bütün olay temsilştirirme incelemelerinde kullanılan terminolojiyi belirlemiştir. Olaylara ilişkin yapılan çalışmaların çok büyük bir bölümü tümceleri, yüklemeleri ya da eylemleri az sayıdaki olay türlerine göre sınıflandırmayı amaçlamaktadır. Bu tür araştırmaların temel hedefi bütün önermeleri kapsayabilecek olası en az sayıdaki olay türünü tanımlamaktır (Rosen, 1999).

Günümüz felsefecilerden Ryle (1949) ve Kenny (1963) Aristo'nun *gerçeklik*, *hareket* ve *eylem* ayrımını kendi terminolojilerini kullanarak ayrıntılandırmışlardır. Daha sonra, Ryle (1949) ve Kenny'nin (1963) çalışmalarından yola çıkan Vendler (1967) ve Dowty (1979) dördümlü sınıflandırma dizgelerini ortaya koymuşlardır. Vendler (1967), bütün eylemlerin *durum*, *etkinlik*, *kazanım* ve *başarım* olarak sınıflandırılabilceğini ileri sürmektedir (Rosen, 1999: 4).

- *Etkinlik*: Belli bir süre gerçekleşen ama belli bir noktada sonlanmayan olaylar.
- *Başarım*: mantıksal olarak gerekli bir sonlanma noktasına doğru ilerleyen olaylar.
- *Kazanım*: bir anda gerçekleşen olaylar,
- *Durum*: hareket içermeyen, belli bir süre için geçerli olan olaylar.

Hem Aristo hem de günümüz felsefecileri Ryle (1949), Kenny (1963) ve Vendler (1967), olay sınıflandırmalarının nesnesi olarak eylemi temel almışlardır; çünkü bir yüklem hangi sınıfa ait olduğunu belirleyen eylemdir, yani eylemler sınıflandırılmalıdır (Rosen, 1999: 4). Ancak, Verkuyl (1972), Dowty (1979; 1991), Tenny (1987; 1994) ve Ritter ve Rosen (1996) tümcedeki nesne, eklentiler ve diğerkurucuların da tümcenin tümünün olay türünü belirlemeye katkıda bulduklarına dikkat çekmektedirler. Bu araştırmacılar olay sınıflandırmasının birleşimsel olması gerektiğini, yani eylem, nesne, eklentiler ve diğerkurucuların birlikte ele alınması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Örneğin, dolaysız nesne olay türünü farklı açılardan etkileyebilmektedir (Rosen, 1999: 5):

(5) *Dolaysız nesnenin eklenmesi*

- a. Bill ran for 5 minutes/*in 5 minutes (*Etkinlik*)
'Bill 5 dakika boyunca / *5 dakika içinde koştu.'
- b. Bill ran the mile *for 5 minutes / in 5 minutes. (*Başarım*)
'Bill bir mil *5 dakika boyunca / 5 dakikada koştu.'

(5a) örneğindeki olay bir *etkinliktir* ve bu olay belli bir zaman diliminde sürmektedir; olayın belirgin bir sonlanma noktası yoktur. (5b) örneğinde ise tümceye bir dolaysız nesne (*the mile*) eklenmiştir. Dolaysız nesnenin eklenmesiyle birlikte tümcenin anlattığı olay *etkinlik* olmaktan çıkmıştır. Çünkü artık kodlanan olayın bir sonlanma noktası vardır. Olay bir mil koşulduktan sonra sonlanacaktır. Bu durumda (5b)'de anlatılan olay *etkinlik* değil *başarım*dır.

Olay türlerinin birleşimsel olarak, yani tümceyi oluşturan bütün birimlerin katkılarına göre değerlendirilmesi gibi bir sorunu çözenin bir yolu yüklemli hatta tümceleri sınıflandırmaktır. Ancak yüklem sınıflandırmaları birçok sorunu çöze de sınıflandırma bazı yönlerden eksik kalmayı sürdürmektedir: Sınıflandırmada yer alan sınıflar bir dilin kodladığı olayları doğru bir biçimde betimleseler de, bu sınıflandırma yaklaşımı açıklayıcı olmaktan uzaklaşmakta ve kullanılan sınıflar, sınıflandırmanın temel amacı olan evrensel ilkeler olmaktan çıkmaktadırlar (Rosen, 1999: 7).

Buraya kadar verilen olay sınıflandırmalarına ek olarak Pustejovsky (1991; 1995), Van Voorst (1988), Grimshaw (1990), Tenny (1994), Ter Meulen (1995) ve Moens (1987) farklı sınıflandırmalar yapmışlardır. Ancak bu sınıflandırmaların hemen hepsi bazı sorunlar içermektedir. Olay sınıflandırmasına ilişkin sorunları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Chomsky'den (1965) bu yana baskın olan 'eylemin sözlüksel temsilleştirmesinin, eylemin gösterdiği olaydaki katılımcılara karşılık gelen üyelerin sayı ve türlerini yansıttığı' görüşünü temel alan anlambilimsel rol kuramları yankategorileme çerçevelerini, sözdiziminde zorunlu olarak ÖZNE gerektiren İngilizceye göre oluşturmakta ve rol-çerçevelerine ÖZNE dışındaki üyeleri katmaktadırlar. Ancak bu durum diller arasında farklılık göstermekte ve yankategorileme çerçevelerinin eksik bilgi sunmasına neden olmaktadır. Söz konusu yaklaşımlar bir yandan eksik bilgi sunarken, diğer yandan bir eylemin bulunabileceği hemen hemen bütün üye yapısı düzenlemelerini eylemin sözlükçedeki girdisine ekleyerek, girdinin yükünü arttırmaktadırlar.
- Sözlükselci yaklaşımlar, her ne kadar, eylem dışındaki üyelerin de tümce anlamına ve olayın temsilleştirilmesine katkıda bulduklarını savlasalar da, bu katkının tam olarak nasıl ve dilbilgisinin hangi bileşeninde gerçekleştiğine ilişkin bir uzlaşmaya varamamışlardır.
- Her iki yaklaşım da, olay sınıflandırmalarında olayın kendisini değil, ya eylemleri ya da yüklemli veya tümcenin tamamını temel almaktadır. Sözlükselci yaklaşımlar, olayları temel alıyormuş gibi görünseler de, olayları sözlüksel bilgiye ya da sözdizimsel birimlere indirgeyerek, aslında, önermesel düzlemde de kapsamlı olan olay tasarımını gerektiği gibi ele alamamaktadırlar.
- Üretici-Dönüşümsel dilbilim çerçevesi içinde yer alan sözlükselci yaklaşımlar, sözdizimsel ve anlambilimsel yapının eylemden yansıtıldığı görüşünden yola çıkarak, dilin yalnızca veri-çıkışlı yönünü hesaba katmışlardır. Bunlar içinde yalnızca *yapılanmacı yaklaşım* dilin biliş-çıkışlı yönünü de göz önünde bulundurarak, aslında, yapının bağımız bir dilsel birim olduğunu ve eylemden gelen bilgiyle birlikte tümcenin anlamına katkıda bulunduğunu kabul etmekte; yani tümce anlamının birleşimsel olduğunu savlamaktadır.
- Buraya kadar sözünü ettiğimiz eylemleri ya da olayları temel alan yaklaşımlarda temelde iki sorun olduğu görülmektedir:

1. Yalnızca eylemleri kendi içinde sınıflandırmak eylemlerin anlambilimsel ya da sözdizimsel davranışlarına ışık tutmamaktadır. Eylem, tek başına, anlambilimsel ya da sözdizimsel çıktılarının belirlenmesi için gereken bilginin yalnızca bir kısmını taşımaktadır. Bu nedenle birçok araştırmacı eylemler yerine yüklemeleri sınıflandırma yoluna gitmektedir.
2. Olayların dilsel temsilleştirmelerini anlayabilmek için sınıflandırma örneklerinden daha derin çözümlenmelere gereksinim vardır.

Son değerlendirme maddesinde ortaya konan bu iki sorunu aşabilmek için, anlambilimsel ve sözdizimsel çıktılarının tamamını belirleyebilen ve olayların dilsel temsilleştirmelerini daha derinlemesine, örneğin önermesel düzlemde, çözümleyebilen yaklaşımlara gereksinim duyulmaktadır. Bu sorunlar ve yukarıda yapılan değerlendirmeler ışığında, olay yapısını daha farklı bir açıdan ele alabilmek için, bu olguyu, hem veri-çıkışlı bilgi hem de biliş-çıkışlı bilgi açısından ele alabilecek ve olay anlamını farklı dilsel birimlerin birleşimsel bir işlevi olarak irdeleyebilecek yeni bir dilsel birime ve bu birimi temel alan bir kurama gereksinim vardır. Bu noktada, İşlevsel Dilbilgisi'nin (Dik, 1978, 1989) kavramlarından *Yüklemleme* dilsel birimi ve bu dilsel birimin temsilleştirdiği Olay Durumları yaklaşımı değerlendirme bölümünde sözü edilen sorunları büyük ölçüde çözebilecek bir yaklaşım olarak görülebilir.

4. YÜKLEMLEME NEDİR?

Günümüzde yüklemleme, çoğunlukla dilbilimcilerin ya da mantıkçıların demirbaşı olarak görülmektedir. Aristo'dan bu yana tümceleri, Özne ve Yüklem olarak iki bileşene ayrıştırma işlemi sürdürülmekte ve genellikle bir varlığa belli özelliklerin yüklenmesi bir (mantıksal) yüklem örneği olarak verilmektedir (Bateman, 2000: 24).

Bateman'a göre *Yüklemleme*, genellikle, bir yüklemle bir dizi kurucu arasındaki ilişki olarak tanımlanmaktadır (Bateman, 2000: 26). Bir yüklemlemenin tam anlamı da, o yüklemlemenin üzerinde işlediği kuruculara bağlıdır. Kintsch ise, yüklemlemeyi 'her bağlamda, kurucularının anlamlarını, yüklemelin anlam özellikleri arasından özenle seçilen anlamlarla birleştirerek yeni anlamlar üreten bir süreç' olarak tanımlamaktadır (Kintsch, 2000: 173). Bu sürecin altında yatan temel güdülenmeyi ise, Von der Gabelentz, aşağıdaki soruyla irdelemeye çalışmıştır:

*Bir kişi diğeriyle konuştuğunda ne elde etmeyi ister? Bu sorunun yanıtı, o kişinin diğeri üzerinde bir düşünce uyandırma isteğidir. Bana göre bu, iki görünüşü akla getirmektedir: birincisi, kişi diğeri katılımcının dikkatini (düşüncesini) bir şeye yönlendirmek zorundadır; ikinci olarak da, kişi diğeri katılımcıyı o şey hakkında şöyle ya da böyle düşündürmelidir. Burada katılımcının hakkında düşünmesini istediğim şeyi **psikolojik özne**, katılımcının o şey hakkında düşünmesini de **psikolojik yüklem** olarak adlandıracağım (Bateman, 2000: 24).*

Von der Gabelentz'in psikolojik özne kavramına ek olarak *mantıksal* özne, Aristo'nun özne kavramının rollerinden birini üstlenmekte ve bu da genellikle yalnız

durumda görünen *dilbilgisel* özne olmaktadır. Bu durumda üç-yönlü bir ayırım söz konusudur: iki anlambilimsel ve bir dilbilimsel yönelimli özne.

Günümüz dilbilim yaklaşımlarına baktığımızda ise, çağın baskın yaklaşımı olan üretici dönüşümsel dilbilgisindeki kurucu yapısı kavramının ilk zamanlarında, en yakın kurucular arasındaki ilk kesmenin ‘Özne-Yüklem’ ayrımı olması gerektiği varsayılmıştır. Ancak, böyle bir tanımlamanın Avrupa dilleri dışındaki dillerde ve hatta günlük İngilizcede başarısız olması bir sorun oluşturmaktadır. (bkz. Napoli 1989):

İşlevsel Dilbilgisi alanında ise, Halliday, 19. yy boyunca oluşturulan mantıksal, dilbilgisel ve psikolojik Özne ayırımına dikkati çekmiş ve bu üç yaklaşımın da dilbilgisine uyarlanması gerektiğini ileri sürmüştür. Halliday, üçlü özne ayırımını, tümce içinde bir araya gelen üç farklı anlam alanından beslenen dilsel birimler olarak görmektedir. Bir tümcede bulunan bu üç farklı işlev sayesinde, hiçbir dilbilgisel tümce, dış dünyanın temsilleştirilmesine, toplumsal anlaşmalara ve metinsel konumuna ilişkin seçim yapma konusunda başarısız olmayacaktır. Halliday bu üç farklı işlevi dilin üst-işlevleri olarak tanımlamış ve 19. yy.da yapılan üçlü özne ayırımıyla üst-işlevleri aşağıdaki gibi örtüştürmüştür (Halliday, 1994):

Çizelge 1. Dilin üç üst-işlevi ve üçlü özne ayırımı

Üst-işlev	19. yy. Öznesi	Tanım
Düşünsel: Kılıcı	Mantıksal Özne	Tümcenin işlevi gerçekliğin bir temsilini oluşturmaktır: mantıksal özne, bir olay ya da etkinlikteki mantıksal Kılıcıdır.
Kişilerarası: Özne	Dilbilgisel Özne	Tümcenin işlevi, kişilerarası ilişkilerin kurulmasıdır – soru sorma, bildirimde bulunma gibi: dilbilgisel özne diyalojik olarak sorumlu katılımcıdır.
Metinsel: Tema	Psikolojik Özne	Tümcenin işlevi sürmekte olan metinsel ürüne katkıda bulunmaktır: psikolojik özne konuşucunun iletisine başlamak istediği yer, iletmek istediklerinin çıkış noktasıdır.

Çizelge (1)’de 19. yüzyılda yapılan özne tanımlarıyla Halliday’in (1994) üst-işlev tanımlarını ve bu üst-işlevlerde yer alan temel birimleri eşleştirmektedir. Çizelge(1)’e göre, 19. yüzyılın mantıksal öznesi, Halliday’in Düşünsel üst-işlevindeki *Kılıcı*yla eşleşmekte ve bir olaydaki mantıksal kılıcıyı kodlamaktadır. Aynı şekilde, dilbilgisel özne de, kişilerarası üst-işlevdeki Özne birimiyle eşleşmekte ve kişilerarası ilişkilerin kurulması ve sürdürülmesinden sorumlu olan katılımcıyı kodlamaktadır. Son olarak psikolojik özne, metinsel üst-işlevdeki *Tema* birimiyle eşleşerek, konuşmacının iletisine başlamak istediği yeri; yani iletinin çıkış noktasını kodlamaktadır. Halliday’in bu üç üst-işlevini aşağıdaki gibi örneklendirebiliriz.

(6)

- a. Ali dün okulun camını kırdı.
Kılıcı – *düşünsel üst-işlev*
Özne – *kişilerarası üst-işlev*
Tema – *metinsel üst-işlev*
- b. Dün, okulun camı (Ali tarafından) kırıldı.
Tema Özne Kılıcı

(6a) örneğinde, *Kılıcı*, *Özne* ve *Tema* örtüşmekte ve ‘Ali’ dilsel birimi tarafından kodlanmaktadır. Ancak, (6b)’de düşünsel, kişilerarası ve metinsel üst-işlevleri kodlayan birimler örtüşmemektedir. Konuşucu iletinin çıkış noktası, yani *Tema* olarak, olayın gerçekleşme zamanını seçmiştir. Kişilerarası üst-işlevde yer alan *Özne* birimi ‘okulun camı’ olarak kodlanmakta; düşünsel üst-işlev, yani *Kılıcı* ise, genellikle, Türkçede sözdizimsel olarak gerçekleştirilmese de ‘Ali tarafından’ dilsel birimiyle ifade edilmektedir. Bu örneklerde de görüldüğü gibi, yüklemleme üç farklı düzlemde işlemektedir. Ancak, bu üç düzlem her zaman örtüşmemekte, konuşucunun yaptığı seçimlere göre düzenleniş farklılıkları sergileyebilmektedir. Dolayısıyla, yüklemlemeyi çözümlenmeye çalışan bir kuram bu üç düzleme ait bilgileri işlemleyebilecek çözümlenme araçlarına sahip olmalıdır.

İşlevsel Dizge içinde yer alan İşlevsel Dilbilgisi de *çekirdek yüklemlemelerin* yapılandırılmasıyla başlayan bir dilbilgisi kuramıdır. Dik, çekirdek yüklemlemeyi, ‘bir yüklem, o yüklem kurucuları olarak işlev gören uygun sayıdaki üyeye uygulanması’ işlemi olarak tanımlamaktadır (Dik, 1978:15). Üyeler, gönderimsel potansiyelleri olan ve gerçek dünyadaki varlıklara gönderme yapmakta kullanılan dilsel anlatımlardır. Yüklem, ise bu üyeler arasındaki ilişkileri belirleyen dilsel anlatımlardır. İşlevsel Dilbilgisindeki tanımıyla ‘çekirdek yüklemlemeler’ belli bir evrendeki varlıkları gösteren üyeler ve bu üyelerin özelliklerini ya da üyeler arasındaki ilişkileri gösteren yüklemelerden oluşur (Dik, 1989: 89). Dik’e göre çekirdek yüklemlemeler bir bütün olarak bir dizi Olay Durumunu betimler. Olay Durumu (bundan sonra OD) kavramı ise, İşlevsel Dilbilgisi’nde geniş anlamıyla ‘belli bir evrende olması olanaklı durumların bir tasarımı’ olarak kullanılmaktadır.

İD’nde OD’ları, hem eylemin hem de üyelerin anlambilimsel özelliklerinin bileşimsel bir işlevi olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle Dik, İD’deki çekirdek yüklemlemelerin üye konumları olan anlambilimsel işlevleri, OD’larının tipolojisiyle ilişkilendirilebilecek şekilde geliştirmiştir. Dolayısıyla, OD’nun türü kısmen de olsa, yüklem çerçevesinin ilk üyesi konumuna yüklenen anlambilimsel işlevden çıkartılabilmektedir. Örneğin, *Hareket* türü bir OD, ilk üye konumu *kılıcı* anlambilimsel işlevini yüklenmiş bir yüklem çerçevesinde kodlanmaktadır. Dik OD’larını aşağıdaki gibi sınıflandırmaktadır:

Çizelge 2. Dik'in (1989) Olay Durumları Tipolojisi

OD türü	[dev]	[denet]	[son]	[denev]	
Konum	-	+			Mehmet paraları kasaya koydu.
Konum _[+denev]	-	+		+	Mehmet anlatılanlara inanmadı.
Durum	-	-			Paralar masanın üstünde.
Durum _[+denev]	-	-		+	Mehmet bu öyküyü bilmiyordu.
Başarım	+	+	+		Ayşe ödevini üç saatte bitirdi.
Başarım _[+denev]	+	+	+	+	Burak yeni bir oyun öğrendi
Etkinlik	+	+	-		Mustafa kitap okuyordu.
Etkinlik _[+denev]	+	+	-	+	Aylin ne yapacağını düşünüyordu.
Değişim	+	-	+		Ağaç devrildi.
Değişim _[+denev]	+	-	+	+	Ali'nin aklına parlak bir fikir geldi.
Devingenlik	+	-	-		Arabanın motoru çalışıyordu.
Devingenlik _[+denev]	+	-	-	+	Gamze mutlu günleri hayal ediyordu.

İşlevsel Dilbilgisi'nin Olay Durumları olarak adlandırdığı kavramsal tasarımlar, hem eylemin hem de üyelerin anlambilimsel özelliklerinin bileşimsel bir işlevi olarak tanımlanmaktadır. Belli sayıdaki anlambilimsel değiştirgene yüklenen değerlere göre belirlenebilen Olay Durumları bütün anlatımların hem anlambilimsel hem de sözdizimsel özellikleriyle ilgilidir (Dik, 1989: 89). Böylelikle, yalnızca eylem ya da yüklem değil, bütün bir yükleme Olay Durumunun betimlenmesine katkıda bulunmaktadır. İD, çekirdek yüklemlerin üye konumları olan anlambilimsel işlevleri, Olay Durumlarının türleriyle ilişkilendirebilmekte, sonuç olarak da bir Olay Durumunun neden belli bir tür olduğunu ya da bir üyenin neden belli bir anlambilimsel işlevi yüklediğini açıklayabilmektedir. Bu özellikleriyle İşlevsel Dilbilgisinin Olay Durumu sınıflandırması, sözlükçeye ek yük getiren eylem sınıflandırmalarına gerek duymadan ve eylemin sözlüksel girdisine ve sözdizimsel yapısına ek yük getirmeden olayları sınıflandırabilmektedir. Ayrıca bu sınıflandırma yalnızca betimleyici olarak kalmamakta, Olay Durumları ile anlambilimsel işlevler arasındaki ilişki açısından da açıklayıcı olmaktadır.

5. DEĞERLENDİRME

Önceki bölümlerde verilen bilgileri özetleyecek olursak, yükleme kavramının içerisinde 19. yy. özne kavramlarına karşılık gelen ve her tümcede eşzamanlı olarak bulunan üç işlevsel boyut bulunduğunu ileri sürebiliriz (Bateman, 2000: 31). Bu nedenle, yükleme olgusunu inceleyebilmek için kuramsal çerçeve olarak bu üç işlevi bir arada ele alabilecek bir kuram seçmek zorunluluğu doğmaktadır. Von der Gabelentz'in de belirttiği gibi, yüklemenin altında yatan temel güdülenme olan konuşucunun niyetini göz önünde bulundurmaya gerekmektedir. Yüklemenin içsel yapısının biçimlenmesinde en temel rolü oynadığını düşündüğümüz konuşucunun niyetini dilbilgisel çözümlemenin içine katabilmek için, edimbilimi göz ardı etmeyen bir kuram gerekmektedir. Üretici-dönüşümsel dilbilimin dil kullanımını yadsıyan yaklaşımları, edimbilimsel bir çözümlemeyi olanaksız kılmaktadır. Bu nedenle, çalışmamızda konuşucunun

niyetini, dolayısıyla edimbilimsel çözümlemeyi içine alan ve hatta temeline oturtan bir kurama gereksinim duyulmaktadır. Buna ek olarak seçilecek kuramsal çerçevenin, Halliday'in 19. yy. özne kavramlarıyla eşleştirdiği üç farklı üst-işlevi de kapsamı gerekmektedir.

Biz, İşlevsel Dizge içinde yeni bir yaklaşım olan İşlevsel Söylem Dilbilgisi'nin saydığımız bu özelliklere sahip olduğunu ve yükleme gibi çok katmanlı bir çözümleme gerektiren dilsel birimlerin ele alınmasında araştırmacıya birçok olanak sağlayacağını düşünmekteyiz.

Ayrıca Türkçede yüklelemeyi bir bütün olarak ele alan bir çalışmanın eksikliği tümceenin en temel bileşenlerinden biri olan yüklem ve yüklemi de içine alan yükleme olgusunun daha ayrıntılı olarak incelenmesini gerekli kılmaktadır. İşlevsel Söylem dilbilgisi, edimbilimsel ve anlambilimsel ilkelere bağlı olarak değişime izin veren *eylem-son* bir sözcük dizilişi sergileyen Türkçede, yüklemenin incelenmesi için bize birçok açıdan çözümleme kolaylığı sağlamaktadır. Bu aşamada çalışmamızın son bölümünde yükleme olgusunu kapsamlı bir biçimde ele alabilecek İşlevsel Söylem Dilbilgisi kuramı ele alınacaktır.

5.1. İşlevsel Söylem Dilbilgisi

İşlevsel Söylem Dilbilgisi (bundan sonra İSD) İşlevsel Dilbilgisinin yeni bir uyarlamasıdır. İSD, biliş-çıkışıdır; çünkü psikolojik çalışmalar dil üretiminin biliş-çıkışı olarak düzenlenen bir süreç olduğunu göstermektedir. Yani bilişsel yapıda daha üstte yer alan kararlar ve seçimler, alt düzeylerde yapılacak seçimleri ve alınacak kararları belirlemekte ve kısıtlamaktadır (Hengeveld, 2005) Dil üretim süreci niyetlerle başlar ve gerçek dilsel anlatımın eklemesiyle son bulur. İSD, tümceler yerine *Söylem Eylemlerini* temel çözümleme birimi olarak ele almaktadır; çünkü dilsel çözümleme birimi olarak, yantümce ve tümce dışında, söylem parçacıklarının kullanılması, artgönderim zincirleri, kuyruk-baş bağları vb. daha büyük birimlerde yorumlanabilen dilbilgisel olgular da bulunmaktadır. Ayrıca, dillerde bir tümceden küçük birimler de bulunmaktadır (Hengeveld, 2005: 4). Bir dilbilgisi modelinin tümce olmayan birimleri de açıklaması gerekmektedir. Bu nedenle, İSD çözümleme birimi olarak tümceyi değil *Söylem Eylemini* temel almaktadır. Kroon (1995) *Söylem Eylemini* "iletişimsel davranışın tanımlanabilen en küçük birimi" olarak tanımlamaktadır (Hengeveld, 2005: 5). Bir başka açıdan *Söylem Eylemini*, konuşucunun bir niyet doğrultusunda gerçekleştirdiği her türlü dilsel eylem olarak tanımlayabiliriz. Bu Söylem Eylemleri birleşerek *'Hamle'*leri oluşturmakta, *Hamleler* de birleşerek daha büyük söylem yapıları oluşturmaktadırlar (Hengeveld, 2005: 5):

(7)

1. Ahhhhh! 2. Ayağıma bastın be adam. 3. Biraz dikkatli ol!

(7) örneğinde bir *Hamle* vardır. Bu *Hamle* 3 *Söylem Eyleminden* oluşmaktadır. 1. *Söylem Eylemi* 'Ahhhhh!' ünlemidir ve dinleyicinin dikkatini çekme niyetiyle üretilmiştir. 2. *Söylem Eylemi* dinleyiciye bir durumu (ayağa

basılması) bildirme niyetiyle üretilmiştir. Son olarak, 3. *Söylem Eylemi* dinleyiciyi belli bir eylemi gerçekleştirmeye yönlendirme niyetiyle üretilen bir buyrum tümcesi biçiminde sunulmaktadır. Kroon (1995), sözlü dilde (7)'deki gibi görülen *Hamle*'yi, "bir-değiş tokuş yapısında yer alabilen en küçük bağımsız söylem birimi" olarak tanımlamaktadır.

İSD'de konuşucunun niyetinden başlayarak edimbilimsel tercihler anlambilimsel seçimlere çevrilmekte, edimbilimsel ve anlambilimsel seçimler biçim-sözdizimsel seçimleri şekillendirmekte ve edimbilim, anlambilim ve biçim-sözdizim düzlemlerinde yapılan seçimler de sesbilimsel yapıyı şekillendirmektedir (Hengeveld, 2005: 10).

İSD, konuşucunun niyetini, yani edimbilimsel düzlemi temel alarak ve biliş-çıkışlı bir süreç izleyerek, önce anlambilimsel düzlemde daha sonra da dilbilgisel, yani biçim-sözdizimsel ve sesbilimsel düzlemde çözümleme olanağı sunmaktadır. İSD tümceleri değil, Söylem Eylemlerini temel aldığı için, bir tümcedeki yüklemlemenin konuşucunun niyetini hangi parçası olduğunu anlamamız kolaylaşacaktır. Eğer konuşucu bir tümceyi, herhangi bir *Hamlesinin* içinde kullanmışsa, o tümceden daha doğrusu SE'den önce ya da sonra gelen SE'lerindeki yüklemlemede edimbilimsel ve biçim-sözdizimsel farklılıklar olması (konu, odak seçimi, özne, yani bakış açısı seçimi) beklenmektedir. Bu durumda İSD, geniş bakış açısıyla, Türkçede daha önce yüklemlemeye ilişkin hiç göz önünde bulundurulmayan bir boyuttan bakabilecektir.

Biliş-çıkışlı, yani bütünden parçaya doğru işleyen bir kuram olan İSD, en üst düzlem olan edimbilimden başlayarak, bu düzlemin altında aşamalı olarak yer alan diğer düzlemleri de incelemeyebilen ve yüklemleme olgusunu genişten dara doğru giden bir yaklaşımla yanıtlamaya olanak sağlamaktadır.

6. SONUÇ

Bir tümceyi anlamamanın birincil koşulu olan tümcenin iletildiği 'kim kime ne yaptı?' bilgisini, bir başka deyişle, bir tümcenin ne tür bir olayı betimlediğini, katılımcıların kimler olduğunu ve betimlenen olayda bu katılımcıların hangi rolü oynadığını belirlemek için bu olguyu, hem veri-çıkışlı bilgi hem de biliş-çıkışlı bilgi açısından ele alabilecek ve olay anlamını farklı dilsel birimlerin birleşimsel bir işlevi olarak irdeleyebilecek yeni bir dilsel birime ve bu birimi temel alan bir kurama gereksinim vardır. Yukarıda sözü edilen dilsel birim İşlevsel Dilbilgisi'nin temel kavramlarından biri olan *Yüklemleme* iken, bu dilsel birimi, temsilleştirdiği Olay Durumları bağlamında, dilin üç üstişlevsel boyutunu da işin içine katarak çözümleyebilecek kuram da İşlevsel Söylem Dilbilgisidir. İşlevsel Söylem Dilbilgisi, Türkçede de bir bütün olarak ele alınmamış olan yüklemlemenin incelenebilmesi için bize çok güçlü bir çözümleme aracı sağlamaktadır. Bu yönde Türkçe üzerine yapılacak çalışmalar, büyük oranda bağlam bağımlı olan Türkçedeki dilsel yapıların açıklanmasına olanak sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Ahrens, K. (2003). Verbal Integration: The Interaction of Participant Roles and Sentential Argument Structure. *Journal of Psycholinguistic Research*, 32(5). s.497-516.

Anderson, S. R. (1971). On the role of deep structure in semantic interpretation. *Foundations of Language*, 6, s.197-219.

Bateman, J. (2000). "Predication: short notes on a (meta) functional view." Workshop Zur Prädikation adlı çalıştayda sunulan bildiri. Universität Bremen 2000.

Bencini, G. ve Goldberg, A. (2000). The contribution of argument structure constructions to sentence meaning. *Journal of Memory and Language*, 43(4), s.640-651.

Borkin, A. (1973). *Problems in form and function*. Norwood, NJ: Ablex.

Chomsky, N. (1965). *Aspects of the Theory of Syntax*. MIT Press, Cambridge.

Chomsky, N. (1981). *Lectures in Government and Binding*. Dordrecht: Foris.

Conklin, K., Koenig, J. P. ve Mauner, G. (2004). The role of specificity in the lexical encoding of participants. *Brain and Language*, 90, s.221-230

Cornish, F. (2002). Downstream' effects on the predicate in Functional Grammar clause derivations. *Journal of Linguistics*, 38, 247-278.

Dik S. C. (1989). *Theory of Functional Grammar. Part 1: The structure of the clause*. Dordrecht: Foris.

Dik, S. C. (1978). *Functional Grammar*. Amsterdam: North-Holland Publishing Co.

Dowty, D. (1979). *Word Meaning in Montague Grammar*, Dordrecht: Reidel.

Dowty, D. (1991). Thematic proto-roles and argument selection. *Language* 67, 547-619.

Fillmore, C. (1965). Indirect Object Constructions in English and the Ordering of Transformations, The Hague, Holland, Mouton and Company

Fillmore, C. (1968). The case for case. E. Bach ve R.T. Harms (haz.), *Universals in Linguistic Theory*, New York: Holt, Rinehart, and Winston, içinde.

Gómez-González, M. de los A. (2004). Functional grammar and the dynamics of discourse. J. L. Mackenzie ve M. de los A. Gómez-González (haz.) *A new architecture for Functional Grammar*. Berlin: Mouton de Grutyer. s.211-242.

Grimshaw, J. (1990). *Argument Structure*. Cambridge, MA: MIT Press.

Halliday, M.A.K. (1994). *An Introduction to Functional Grammar*. London: Edward Arnold.

Hengeveld, K. (1992) *Non-verbal predication: theory, typology, diachrony*. Berlin: Mouton de Gruyter.

Hengeveld, K. (2004). The architecture of functional discourse grammar. J. L. Mackenzie ve M. de los A. Gómez-González (haz.), *A New Architecture for Functional Grammar*, Berlin: Mouton de Gruyter içinde, s.1-22.

Hengeveld, K. (2005). Dynamic expression in Functional Discourse Grammar. Groot, C. de ve Hengeveld, K. (haz.), *Morphosyntactic expression in Functional Grammar*. Berlin: Mouton de Gruyter. 53-86, içinde.

Hengeveld, K. ve J. L. Mackenzie. (2005a). *Functional Discourse Grammar*. home.hum.uva.nl/fg/working_papers/FDG.pdf adresinden 20.06.2006 tarihinde erişilmiştir.

Hengeveld, K. ve J. L. Mackenzie. (2005b). Interpersonal functions, representational categories, and syntactic templates in Functional Discourse Grammar. M.Á. Gómez-González ve J. L. Mackenzie (haz.), *Studies in Functional Discourse Grammar* (Linguistic Insights 26), 9-27. Bern: Peter Lang, içinde.

Kenny, Anthony 1963 *Action, Emotion and Will*. London: Routledge & Kegan Paul.

Kintsch, W. (2001). Predication. *Cognitive Science*, 25(2): 173–202.

Levin, B. (1985). Lexical semantics in review: An introduction. B. Levin (haz.), *Lexical semantics in review, Lexicon Project Working Papers 1*. Cambridge, MA: Center for Cognitive Science, MIT, içinde.

Levin, B. (1993). *English Verb Classes and Alternations: A Preliminary Investigation*. Chicago: University of Chicago Press.

Levin, B. ve Rappaport Hovav, M. (1995). *Unaccusativity*. Cambridge, MA: MIT Press.

Levin, B. ve Rappaport Hovav, M. (1995). *Unaccusativity: At the Syntax-Lexical Semantics Interface*. Cambridge, MA: MIT Press.

Mauner, G. ve Koenig, J. P. (1999). Lexical Encoding of Event Participant Information. *Brain and Language* 68, s.178-184.

Minsky, M. (1975). A framework for representing knowledge. P. Winston (haz.), *The psychology of computer vision*, New York: McGraw-Hill, içinde.

Moens, M. (1987). *Tense, Aspect and Temporal Reference*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Edinburgh, İngiltere.

Napoli, D.J. (1989). *Predication theory: a case study in indexing theory*. Cambridge: Cambridge University Press.

Partee, B. H. (1965). *Subject and object in modern English*. New York: Garland.

Pustejovsky, J. (1988). The geometry of events. C. Tenny (haz.), *Studies in Generative Approaches to Aspect*. Lexicon Project Working Papers 24. Cambridge, MA: Center for Cognitive Science, MIT, içinde.

Pustejovsky, J. (1991). The syntax of event structure. *Cognition* 41, 47-81.

Pustejovsky, J. (1995). *The Generative Lexicon*. Cambridge, MA: MIT Press.

Rappaport Hovav, M. ve Levin, B. (1998). Building verb meanings. M. Butt ve W. Geuder (haz.), *The projection of arguments: Lexical and compositional factor*. Stanford, CA: CSLI Publications, içinde.

Rappaport Hovav, M. ve Levin, B. (2001). An event structure account of English resultatives. *Language* 77, s.766–797.

Rappaport, M. ve Levin, B. (1988). What to do with theta-roles. W. Wilkins (haz.), *Syntax and semantics* (Vol. 21). New York: Academic Press, içinde.

Rappaport, M., Laughren, M. ve Levin, B. (1987). Levels of lexical representation. *Lexicon Project Working Papers 20*. Cambridge, MA: Center for Cognitive Science, MIT.

Rappaport, M., Laughren, M. ve Levin, B. (1993). Levels of lexical representation. J. Pustejovsky (haz.), *Semantics and the lexicon*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, içinde.

Ritter, E. ve Rosen, S. T. (1996). Strong and weak predicates: Reducing the lexical burden, *Linguistic Analysis* 26, 29-62.

Rumelhart, D. ve Ortony, A. (1977). The representation of knowledge in memory. R. Anderson, R. Spiro ve W. Montague (haz.), *Schooling and the acquisition of knowledge* (pp. 99–133). Hillsdale, NJ: Erlbaum, içinde.

Ryle, G. (1949). *The Concept of Mind*. London: Barnes and Noble.

Schank, R. ve Abelson, R. (1977). *Scripts, plans, goals, and understanding*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Tenny, C. (1987) *Grammaticalizing Aspect and Affectedness*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, MA, ABD.

Tenny, C. (1994). *Aspectual Roles and the Syntax-Semantics Interface*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Ter Meulen, A.G.B. (1995). *Representing Time in Natural Language: The Dynamic Interpretation of Tense and Aspect*. Cambridge, MA: MIT Press.

Van Voorst, J. (1988). *Event Structure*. Amsterdam: John Benjamins.

Vendler, Z. (1967). *Linguistics in Philosophy* Ithaca, NY: Cornell University Press.

Verkuyl, H. (1972). *On the Compositional Nature of the Aspects*. Dordrecht: Reidel.

Verkuyl, H. (1993). *A theory of Aspectuality*. Cambridge: Cambridge University Press.

Von Der Gabalentz, H.G.C. (1869). Ideen zu einer vergleichenden Syntax. Wort- und Satzstellung. *Zeitschrift für Völkerpsychologie und Sprachwissenschaft* 6, s.376–384.

Wierzbicka, A. (1988). *The semantics of grammar*. Amsterdam: John Benjamins.

Zhang, R. (2006). Symbolic flexibility and argument structure variation. *Linguistics*, 44(4), s.689–720.